

KONFERENSIYALAR.UZ

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**IV RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

IYUL, 2025

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.uz>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2025-yil, iyul

TOSHKENT-2025

ISBN 978-9910-09-214-5

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 71 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyul

Mas'ul muharrir:
Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar” mavzusidagi IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan. Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

ISBN 978-9910-09-214-5

Barcha huqular himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil

MUNDARIJA

TARIX FANLARI

<i>Doniyorov Nosirjon</i> BOLSHEVIKLAR MADANIY SIYOSATINING AYRIM NAZARIY ASOSLARI TO'G'RISIDA	4-9
<i>Najmiddinov Boburmirzo</i> SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTON SSRDA DINIY SIYOSATI TARIXSHUNOSLIGIDAN (SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR MISOLIDA)	10-13
<i>Sobirov Sardorbek</i> YETTISHAHAR DAVLATINING BUYUK BRITANIYA IMPERIYASI BILAN ALOQALARI	14-17
<i>Umarqulova Gulchiroy</i> JIZZAX VILOYATI CHO'L HUDUDI TUMANLARINING MUSTAQILLIK YILLARIDA MADANIY HAYOT RIVOJI (DO'STLIK TUMANI MISOLIDA).....	18-20
<i>Begaliyeva Aysha</i> ROSSIYA TEMIR YO'L TRANSPORT TIZIMI: SANOAT INQILOBI SHAROITIDA RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	21-25

IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nazarov Nazar</i> KICHIK VA O'RTA BIZNES FAOLIYATINI STATISTIK BAHOLASHNING DAVLAT IQTISODIYOTIDAGI AHAMIYATI	26-29
--	-------

FILOLOGIYA FANLARI

<i>Jamahmatov Karomiddin</i> SALJUQIYLAR DAVR ADABIY MUHITI RIVOJIDA TERMIZIY ALLOMALAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI	30-37
<i>Maxamatqulova Zarina</i> O'ZBEK VA ISPAN TILLARIDAGI FRAZEMALARNING QIYOSIY TAHLILI	38-40
<i>Yuldasheva Kamola</i> STRATEGIES AND EVALUATION IN SIMULTANEOUS INTERPRETING	41-44

YURIDIK FANLAR

<i>Salimjonov Axadjon</i> ZO'RLIK ISHLATIB SODIR ETILADIGAN JINOYATLAR TUSHUNCHASI VA KRIMINOLOGIK TAVSIFI	45-55
<i>Акрамова Хилола Убайдуллаевна</i> ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПРАВ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ: АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	56-59
<i>Qahorova Saodat</i> ONLAYN KREDIT SHARTNOMALARINING FUQAROLIK-HUQUQIY TABIATI VA RAQAMLI MUHITDAGI O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	60-62

SOTSILOGIYA FANLARI

<i>Artikbayeva Nazokat</i> INTERNETGA QARAMLIKNING ZAMONAVIY TA'LIMGA TA'SIRI	63-67
<i>Raxmatullayeva Shaxlo</i> INSON KAPITALINING YANGI O'ZBEKISTONDAGI IJTIMOY O'RNI	68-70

INSON KAPITALINING YANGI O'ZBEKISTONDAGI IJTIMOY O'RNI

Raxmatullayeva Shaxlo Kadirjanovna

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat
siyosati va boshqaruvi akademiyasi mustaqil izlanuvchisi

E-mail: sh.rakhmatullaeva@dsba.uz

Tel: +998 93 583 87 87

Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya. Inson kapitali Yangi O'zbekiston davrida amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning markaziy omillaridan biriga aylandi. U ta'lim, sog'liqni saqlash, mehnat bozori, raqamli transformatsiya kabi asosiy sohalar bilan chambarchas bog'liq. Ushbu tezisda inson kapitalining mohiyati, turlari, ijtimoiy struktura va taraqqiyotdagi o'rni sotsiologik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Ayniqsa, faol, passiv va manfiy kapital tushunchalari orqali ijtimoiy muvozanat va adolat tamoyillari ochib beriladi. Mahalla instituti va davlat siyosati orqali inson kapitalining rivojlanishidagi ijtimoiy determinantlar o'rganiladi. Xulosa sifatida, inson kapitali Yangi O'zbekistonning barqaror taraqqiyotida strategik resurs ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: inson kapitali, sotsiologik tahlil, raqamli jamiyat, davlat siyosati, mahalla, ijtimoiy adolat, innovatsiya, inklyuziya.

THE SOCIAL ROLE OF HUMAN CAPITAL IN NEW UZBEKISTAN

Rakhmatullaeva Shakhlo Kadirzhanovna

Independent researcher at the Academy of Public

Administration under the President

of the Republic of Uzbekistan

Tashkent, Uzbekistan

Annotation. Human capital has become one of the central pillars of the socio-economic reforms implemented in the era of New Uzbekistan. It is closely linked to key sectors such as education, healthcare, the labor market, and digital transformation. This thesis examines the essence, types, and sociological role of human capital. Concepts such as active, passive, and negative capital are used to reveal principles of social balance and justice. Social determinants of human capital development through mahalla institutions and state policy are also explored. The conclusion highlights human capital as a strategic resource for sustainable development in New Uzbekistan.

Key words: human capital, sociological analysis, digital society, state policy, mahalla, social justice, innovation, inclusion.

DOI: <https://doi.org/10.47390/978-9910-09-214-5/ydif-14>

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida inson omiliga berilayotgan e'tibor bevosita inson kapitalini shakllantirish va rivojlantirish bilan bog'liq. Davlat tomonidan qabul qilinayotgan har bir islohot va dastur markazida inson – ularning bilim darajasi, sog'ligi, malakasi, ijtimoiy faolligi turibdi. Inson kapitalining kuchli bo'lishi mamlakat iqtisodiy-ijtimoiy salohiyatining oshishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, inson kapitalining mohiyatini chuqur o'rganish, uning jamiyatdagi o'rni va ahamiyatini tahlil qilish bugungi kundagi dolzarb ilmiy vazifalardan biridir.

Inson kapitali konsepsiyasi ilk bor iqtisodchilar tomonidan ishlab chiqilgan bo'lsa-da, keyinchalik bu tushuncha ko'plab ijtimoiy fanlarda markaziy mavzulardan biriga aylandi. T.

Shults va G. Bekker inson kapitalini inson salohiyatining iqtisodiy qiyofasida ifodalagan bo'lsa, P. Burdyo va J. Koulman uni ijtimoiy munosabatlar, madaniy meros, va jamoaviy faollik bilan bog'lab talqin qilganlar. Bugungi kunga kelib, inson kapitali ijtimoiy barqarorlik va milliy raqobatbardoshlikning eng muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda [1; 15-b.].

Sotsiologik yondashuvda inson kapitali quyidagicha tasniflanadi:

- Faol kapital: Innovatsion fikrlashga ega, yuqori malakali, mehnat bozorida raqobatbardosh.

- Passiv kapital: Malaka va bilimdan chetda qolgan, ijtimoiy faollik past bo'lgan qatlam.

- Manfiy kapital: Jamiyat uchun xavfli, destruktiv xatti-harakatlarga moyil bo'lgan qatlamlar (jinoyatchilik, ekstremizm).

So'nggi yillarda inson kapitalining yangi shakllari paydo bo'ldi: raqamli kapital (texnologik savodxonlik), ijtimoiy-emotsional kapital (empatiya, muloqot ko'nikmalari), va madaniy kapital (tarixiy, axloqiy meros bilan bog'liq qadriyatlar).

2022–2026 yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasi inson kapitalini kuchaytirish masalasini ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilagan. Xususan:

- Umrbod ta'lim konsepsiyasi asosida xalq ta'limi, kasbiy ta'lim va oliy ta'lim integratsiyasi.

- Sog'liqni saqlash tizimini digitallashtirish va profilaktika asosidagi yondashuvni kengaytirish.

- Raqamli infratuzilmani har bir hududga yetkazish va axborot texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish.

- Mahalla institutining ijtimoiy xizmatlar markazi sifatida takomillashtirilishi.

Bundan tashqari, ayollar va yoshlar bilan ishlash, nogironligi bo'lgan shaxslarning integratsiyasi, va ijtimoiy nogironlikni kamaytirish bo'yicha ko'plab dasturlar qabul qilinmoqda.

Inson kapitalining rivojlanishida yetakchi davlatlar tajribasi Yangi O'zbekiston uchun muhim manba bo'lib xizmat qilmoqda. Masalan, Skandinaviya mamlakatlarida (Shvetsiya, Norvegiya, Daniya) ta'lim sifati va sog'liqni saqlash tizimlari yuqori darajada raqamlashtirilgan va ijtimoiy inklyuzivlik tamoyillariga asoslanadi [8; 45–46-6.]. Janubiy Koreya inson kapitalini rivojlantirishda texnik ta'lim va fan-texnika sohasidagi innovatsiyalarga tayangan [6; 21-6.]. Singapurda esa «odamga investitsiya» strategiyasi asosida har bir fuqaroning salohiyatini to'liq yuzaga chiqarish maqsad qilingan [9; 18-6.]. Ushbu tajribalar O'zbekiston sharoitiga moslashtirilib, «Har bir inson – islohotlar subyekti» degan g'oyaning amaliy ifodasiga aylanmoqda.

Inson kapitalining holatini baholash uchun xalqaro miqyosda bir nechta indikatorlar ishlab chiqilgan: Inson taraqqiyoti indeksi (HDI), Global raqobatbardoshlik indeksi, Ta'lim sifati reytingi, Sog'liq indikatorlari va boshqalar [6; 13-6.]. O'zbekistonda esa bu boradagi statistik tahlillar hali yetarli darajada shakllanmagan bo'lsa-da, Davlat statistika qo'mitasi, Oliy ta'lim vazirligi va Bandlik agentligi tomonidan ko'rsatkichlar asosida baholash mexanizmlari ishlab chiqilmoqda [7; 7-6.]. Sotsiologik tahlil metodlari – so'rovnomalar, kuzatuvlar, fokus-guruhlar va kontent-tahlil vositalari – inson kapitalining sifatli o'sishini chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Ayniqsa, yoshlar, ayollar, keksalar kabi ijtimoiy guruhlar orasida farqlarning o'rganilishi ilmiy asoslangan siyosat ishlab chiqish uchun muhimdir [2; S98-6.].

6. Hududlararo tafovut va ijtimoiy inklyuziya masalalari O'zbekistonda inson kapitalining rivojlanishida hududlararo nomutanosiblik muammosi mavjud. Aholining markaziy hududlardagi vakillari ko'proq ta'lim, sog'liqni saqlash va ish bilan ta'minlanish imkoniyatlariga ega bo'lsalar, chekka va tog'li hududlardagi fuqarolar hali ham bu borada muammolarga duch kelmoqda [5; 4-6.]. Bu nomutanosiblik ijtimoiy adolat tamoyillariga zid bo'lib, davlat siyosatida inklyuzivlik va hududiy tenglikka erishishni zarurat sifatida belgilamoqda. «Mahallabay ishlash» tizimi, mobil sog'liqni saqlash xizmatlari, masofaviy ta'lim platformalari ushbu farqlarni kamaytirishga xizmat qilmoqda [10; 9-6.].

7. Xulosa va tavsiyalar Inson kapitali – bu nafaqat iqtisodiy resurs, balki ijtimoiy taraqqiyot, madaniy barqarorlik, siyosiy ishonch va ma'naviy uyg'onishning asosi hamdir. Yangi O'zbekistonda inson kapitalini rivojlantirish bo'yicha quyidagi tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

- Ta'lim va sog'liqni saqlash tizimlarining mintaqaviy tengligi ta'minlansin;
- Raqamli savodxonlikni oshirish orqali raqamli tafovut kamaytirilsin;
- Mahalla instituti ijtimoiy inklyuzivlik markaziga aylantirilsin;
- Ayollar, yoshlar va nogironlar uchun mo'ljallangan maxsus dasturlar kengaytirilsin;
- Ilmiy tadqiqotlar asosida inson kapitali monitoringi tizimi joriy etilsin.

Inson kapitaliga bo'lgan yondashuv faqat iqtisodiy emas, balki sotsiologik, madaniy va axloqiy mezonlar asosida olib borilishi zarur. Zero, inson omili Yangi O'zbekistonning eng muhim strategik resursidir.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Беккер Г. Человеческий капитал. Теоретический и эмпирический анализ. — М.: ГУ VShE, 2003. — 456 с.
2. Coleman J. Social Capital in the Creation of Human Capital // American Journal of Sociology. — 1988. — Vol. 94. — P. S95-S120.
3. Schultz T.W. Investment in Human Capital // American Economic Review. — 1961. — Vol. 51. — P. 1-17.
4. Бурдые П. Формы капитала // Экономическая социология. — 2002. — Т. 3. — № 5. — С. 60-74.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ-60-сон «Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида»ги фармони. www.lex.uz
6. Jahon banki. Inson kapitali indeksi (Human Capital Index), 2023-yilgi hisobot. www.worldbank.org
7. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. Rasmiy statistik ma'lumotlar. www.mehnat.uz
8. OECD. Education at a Glance 2022. OECD Indicators. — Paris: OECD Publishing, 2022.
9. ЮНДП (UNDP). Inson taraqqiyoti indeksi (HDI) bo'yicha hisobotlar. www.undp.org
10. Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash vazirligi faoliyati va ijtimoiy xizmatlar statistikasi. www.mahallavaiila.uz

**YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN
INNOVATION G'OYA VA YECHIMLAR**
IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2025-yil, 3-iyul

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Toshkent:
Scienceproblems team, 2025. – 71 bet.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.uz>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2025-yil, 3-iyul

ISBN 978-9910-09-214-5

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2025-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2025-yil.